

1.9. Новітні дослідження у галузі онтології, філософії релігії, моралі та культури

Гончаренко К.С.
agneshka13@gmail.com
кандидат філософських наук,
викладач кафедри філософії
факультету філософії і суспільствознавства
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

ТРАНЗИТИВНІСТЬ КУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ МЕДІАТИЗОВАНОЇ ПОСТСУЧАСНОСТІ

Одним з проявів, яким наділена постсучасність, можна вважати плюралізм. Вибух плюралізму в сфері соціальної реальності, передбачає, не стільки процес емансипації структури ментальності, як процес медіатизації останнього варіанту сучасності. Медіатизація – це найбільш унаочнюваний та характерний процес для ілюстрації постсучасної версії плюралізму, оскільки він найбільш точно розкриває багатогранність поглядів, думок, висловлювань, які формуються на ґрунті омани та розповсюджується в дійсності за рахунок медійної сфери. Говорячи слова Дж. Ваттімо, всі знають, про те, що медіа «вводить нас в оману», а це вже означає те, що сама ця система, покладає себе не в якості об'єктивного опису світу, а в якості сукупності деякого багатоманття поглядів та думок [1]. Ця плюральна мережа, фактично, породжується за рахунок симуляції, а відповідно й створює такі ж симулятивні та транзитивні ефекти.

Медіатизація наче вірус, що ослаблює організм людини: доки людина займається симптоматичним лікуванням, усунення підвищеної температури чи головного болю, вірус діє за власною програмою, відводячи погляд хворого від цілісної клінічної картини до окремих симптомів-проявів. Вірус навмисне намагається проявляти себе на рівні дрібної симптоматики, що має зовнішні прояви, а тим часом на внутрішньому рівні вражає якусь з життєво важливих систем організму людини.

Симптоматичні прояви вірусу мас-медіа виражаються в формі плюралізму поглядів і подаються під вивіскою естетизації. Остання відводить погляд далеко від реальності, а також з диким «геканням та улюлюканням, викрадає останні залишки здорового глузду» (висловлюючись словами головного героя роботи В. Пелевіна – «Македонська критика французької думки»). Таким чином, так званий «естетизм» виступає однією з характеристик постсучасного плюралізму, а відповідно й відіграє певну роль омани, яка породжує транзитивні ефекти. Але, власне, яким є цей естетизм?

Естетизм дозволив плюралізму множення художніх стилів, кодів, стилів життя, також він вивів у розряд вільної циркуляції «естетичне уявне», чим ґрунтовно похитнув саму реальність, в якій розмив чіткість граней між реальним і уявним. Естетизм постсучасності перформативує і переінакшує, зокрема, мистецтво у всіх його проявах на повсякденний манер. За цих умов, мистецтво набуває таких характеристик як: двозначність, уривчастість в часі, процесуальність, фікційність, гетерогенність візуального ефекту, позатекстуальність, багатоманітна множинність кодувань, диверсивність, повсюдність, перверсія, деформація, деконструкція, ставлення до тексту як до авторитарної і архаїчної інстанції, перформативність як «третій» в союзі драми і театру, картини і художника, антиміметичність, опір інтерпретації.

На сьогоднішній день, можна відкрито заявляти про те, що світу мистецтва естетизація більше не властива, адже вона пішла з цієї сфери з втратою мистецтвом горизонту чистого уявного. На зміну «цікавості» мистецтва прийшов інтерес до форми задля утвердження свободи різного і множинного, а як прояв самої суті естетичного досвіду постає ангажованість і інтерес, що походить з трендовості певної сфери життя (політична, соціальна та ін.). Таке «гастрономічне мистецтво», що циркулює в рамках попиту-пропозиції, поступово витісняє те мистецтво і той естетизм, що були покликані до заповнення духовної сфери людини, що давало їй відчуття повноти/сповнення. Воно залишає місце для транзитивних ефектів, які швидко з'являються та не менш швидко зникають.

Все мистецтво, що на сьогоднішній день виступає в площині та горизонті «пост» проходить обробку повсякденністю. Х.-Т. Леманн в роботі «Постдраматичний театр» [2], говорить про те, що в постдраматичному театрі на місце вичерпної інтерпретації, на місце сприйняття, що зводить спостереження до єдиної картини, приходять фрагментована, роздроблена увага. У театрі, так само як в повсякденному житті, де ми оточені достатньою кількістю знаків, відбувається як би подвоєння повсякденної реальності, видимим стає хаос повсякденного досвіду. Знову ж таки, з даного пояснення «посттеатральної» сцени, ми очевидно можемо побачити, що роздробленість та відсутність єдиної точки фіксації уваги дає і таке ж ковзке та фіксоване на всьому, і не зорієнтоване ні на що, сприйняття. Тому вся інформація, всі ті культурні коди та шифри, які передаються з театральної сцени, виявляються всього лише чимось швидкоплинним.

Мистецтво, що було покликане посилити відчуття реальності, що було здатне викликати сутнісні прояви людини, що могло б викликати певні почуття стерлося поступившись місцем медіатизації з її рекламою. «Дійсно, можна б було б без праці показати, що звичні нам критерії оцінки якості художнього твору вже не мають ніякого відношення до досконалості його форми і що, навпаки, вони пов'язані зі здатністю творення мистецтва – відкритого до світу мистецтва не менш ніж до світу повсякденному житті – породжувати, викликаючи у нас безліч спогадів, алюзій, асоціацій, відсилань, зв'язків» [1, с. 27]. Чисте мистецтво як і раніше чинить опір, але його територія обмежується, нівечиться і виводиться в розряд «шерпотребності», до тієї межі, що воно в собі починає нести відголосок непотрібності, облишеності, забутості та яке проявляється тільки в якості бріколлажних виплесків, бризків, що йдуть з надр естетичного в мистецтва, а неоднозначність, полівалентність, симультанність мистецтва повстають як реакція-відповідь. «Мистецтво так і не змирилося з реальністю, в тому числі і з реальністю художнього твору як завершеною і досконалою формою, а прямо навпаки – воно продукує стан безпритульності, бездомності, *unheimlichkeit*» [1, с. 32]. Таким чином, на прикладі мистецтва, ми можемо побачити, що плюралізм та постсучасний «естетизм» відтісняють все те, що є реальним та сталим звільняючи місце в суспільстві, в горизонті культури для всього плинного, мінливого та надшвидкісного.

Варто зазначити, що за медіатизацією, ховається ще й та проблема, що людина втрачаючи поступово відчуття реальності, сама стає чимось уявним, зокрема вона стає тим, з ким вона себе ототожнює в образно-фігуративному полі медіа. Надійно «вкорінюючись», в образ медійного поля, вона наділі свою патологію намагається утверджувати в якості суспільної норми.

Використана література:

1. Ваттимо Дж. Прозрачное общество / Дж. Ваттимо. Пер. с ит. / Перевод Дм. Новикова. – М. : Издательство «Логос». 2002. – 128 с.
2. Леманн Х.-Т. Постдраматический театр / Х.-Т. Леманн. – М. : ABC design, 2013. – 312 с.